

Ouderblik

De wetgeving rond
vrijwilligerswerk

Inleiding

Als lid van de ouderwerking helpen op de jaarlijkse klusjesdag, mee nadenken over de verkeersveiligheid rond de school in de ouderraad, tweewekelijks in de klassen helpen als leesouder, ... het zijn allemaal vrijwillige engagementen die ouders op school kunnen aangaan. Ze zijn normaalgezien allemaal te vatten onder de noemer 'vrijwilligerswerk'.

Deze ouderblik gaat dieper in op de regelgeving rond vrijwilligerswerk: wat is de definitie van vrijwilligerswerk, wie kan vrijwilligerswerk doen en wat zijn de rechten en plichten van vrijwilligers en organisaties die vrijwilligers inschakelen. Naast deze ouderblik zijn ook nog een aantal andere ouderblikken interessant voor vrijwilligers: de [ouderblik rond het verzekeren van vrijwilligers](#) en de [ouderblik rond ledenwerving en -binding](#).

De vrijwilligerswet

De vrijwilligerswet van 2005 regelt het vrijwilligerswerk in België en beschermt de vrijwilligers. In de wet staat wat vrijwilligerswerk is, wat de rechten en plichten zijn van een vrijwilliger, wat kostenvergoedingen zijn enz. In april 2019 werd de vernieuwde vrijwilligerswet gestemd, waardoor een aantal kleine veranderingen zijn doorgevoerd (bv. rond occasionele geschenken).

Let op: Naast de vrijwilligerswet van 2005 bestaat er ook nog het Vlaams Decreet Vrijwilligerswerk. Dit decreet legt nog een aantal extra spelregels op en geldt voor Vlaamse organisaties met een erkenning of structurele subsidiëring van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Ouderwerkingen verbonden aan een school zijn dus **niet** aan dit Vlaams decreet gebonden.

Wat is vrijwilligerswerk?

Je doet vrijwilligerswerk als je je inzet voor een organisatie, je er geen geld mee verdient en niemand je verplicht om dit te doen.

Wanneer doe je aan vrijwilligerswerk?

- Je zet je in voor een **organisatie die geen winst uitkeert** bv. een vzw, school, gemeente, bibliotheek, ... Je kan dus geen vrijwilligerswerk doen in een commercieel bedrijf dat winst uitkeert. Opgepast:
 - o Als je je inzet voor familie, vrienden enz. is dat geen vrijwilligerswerk.
 - o Als je deelneemt aan een activiteit van een organisatie, dan ben je deelnemer en geen vrijwilliger. Je doet dit voor jezelf en zet je niet echt in voor de organisatie.

- Je doet dit **onbezoldigd**: vrijwilligerswerk wordt nooit betaald. Vrijwilligers mogen wel een kostenvergoeding ontvangen (zie verder). Opgepast:
 - o Als vrijwilliger kan je geen werk doen dat normaalgezien door betaalde krachten verricht wordt. Je kan bv. niet als vrijwilliger lesgeven op een school, aangezien dit werk normaalgezien door betaalde leerkrachten gebeurt.
 - o In de organisatie waar je zelf werkt, mag je vrijwilligerswerk doen maar de taken moeten verschillend zijn. Je kan als leerkracht op een school bv. wel meehelpen als vrijwilliger om de refter te verven op een klusjesdag. Jouw takenpakket als vrijwilliger is dan verschillend van het takenpakket dat je hebt als leerkracht.
 - o Vrijwilligerswerk is niet te verwarren met verenigingswerk. Hierbij kunnen mensen onbelast bijverdienen in verenigingen. Dit is geen vrijwilligerswerk. Je mag beide ook niet combineren in dezelfde vereniging en dezelfde periode. Meer info over verenigingswerk vind je op www.bijklussen.be

- Je doet dit **vrijwillig**: niemand kan gedwongen worden om vrijwilligerswerk te doen. Stages of bv. alternatieve sancties zijn dus geen vrijwilligerswerk.

Als je vrijwillig actief bent in een ouderwerking of een school, ben je dus normaalgezien vrijwilliger. De rechten en plichten van de vrijwilligerswet gelden dus voor jou als vrijwilliger en voor de ouderwerking of de school als organisatie die vrijwilligers inschakelt.

Wie kan vrijwilligerswerk doen?

Iedereen mag vrijwilligerswerk doen (vanaf het jaar waarin je 16 wordt).

In sommige situaties kan er niet zomaar gestart worden met vrijwilligerswerk:

- Wie werkloos of op brugpensioen is, moet dit voor de start van het vrijwilligerswerk melden bij de RVA en het juiste formulier bezorgen. Ze mogen direct starten met het vrijwilligerswerk. De RVA heeft 12 dagen de tijd om te reageren. In dat geval moet direct gestopt worden of moeten de taken aangepast worden.
- Mensen die een leefloon krijgen, moeten het akkoord hebben van hun dossierbeheerder bij het OCMW.
- Wie een uitkering krijgt van de mutualiteit, moet het akkoord hebben van de geneesheer van de mutualiteit.
- Asielzoekers mogen vrijwilligerswerk doen [onder bepaalde voorwaarden](#).
- In theorie moeten ambtenaren toelating vragen aan hun overste om vrijwilligerswerk te mogen doen. In de praktijk gebeurt dit steeds minder, maar kandidaat-vrijwilligers vragen dit toch best even na op hun dienst.

Informatieplicht

Elke organisatie die met vrijwilligers werkt, moet de vrijwilliger informeren voordat de vrijwilliger start. Een school die bv. werkt met leesouders of zwemmama's moet ouders informeren over een aantal zaken van hun vrijwilligerswerk. Hetzelfde geldt uiteraard voor ouderwerkingen die nieuwe vrijwilligers binnen krijgen.

De wet legt vast wat de vrijwilliger minstens moet weten:

- Het doel van de organisatie: wat doet ze?
- Het soort organisatie: feitelijke vereniging, vzw,... Bij een feitelijke vereniging moet de naam van minstens 1 verantwoordelijke meegegeven worden.
- De eventuele verzekeringen die er voor de vrijwilligers zijn. In veel gevallen zullen de vrijwilligers van een school of een ouderwerking verzekerd zijn via de schoolpolis (zie onderdeel verzekeringen). Vermeld dit zeker.
- De kosten die eventueel terugbetaald worden en hoe en wanneer ze terugbetaald worden.

- Dat de vrijwilliger zich moet houden aan de discretieplicht en eventueel ook aan een geheimhoudingsplicht. Communiceer hierover duidelijk met de vrijwilliger, privacy is een belangrijk thema.

De organisatie mag kiezen hoe ze de vrijwilligers informeert (mondeling, schriftelijk via een website, een brochure,...) maar moet kunnen bewijzen dat ze correct geïnformeerd heeft.

Heb je graag een informatienota op papier die je kan meegeven aan de vrijwilligers? GO! ouders ontwikkelde een model van informatienota. Vraag ze aan bij Iris.Van.Schoorisse@g-o.be

Tip: start je met vrijwilligerswerk? Vraag dan zeker naar bovenstaande informatie. De organisatie waar je vrijwilligerswerk doet is verplicht je die informatie te geven.

Discretieplicht

Een vrijwilliger heeft discretieplicht. Dit betekent dat je discreet en omzichtig moet omgaan met informatie die je hebt van de organisatie waar je vrijwilligerswerk doet of van de mensen die er gebruik van maken. Je mag dus in principe die informatie niet aan anderen doorgeven. Maar je hebt geen zwijgrecht of zwijgplicht tegenover collega's of andere professionele medewerkers in de organisatie als het belangrijke informatie is.

Kostenvergoedingen

Als vrijwilliger word je sowieso niet betaald voor het werk dat je doet. Je kan wel een kostenvergoeding krijgen. Dit is geen bezoldiging of compensatie voor de tijd die je hebt geïnvesteerd, het is enkel een bedrag dat de kosten dekt die verband houden met de activiteit. Je kan als vrijwilliger dus door de RVA niet aangesproken worden op de kostenvergoedingen die je krijgt.

Kostenvergoedingen kunnen op twee manieren:

- Via een reële kostenvergoeding. De gemaakte kosten die je kan bewijzen, worden dan rechtstreeks terugbetaald (bv. een treinticket). De organisatie die vrijwilligers inschakelt, moet de bewijsstukken op naam bijhouden.
- Via een forfaitair bedrag. Je moet geen bewijzen indienen van de gemaakte kosten maar krijgt een vast bedrag terug. Let wel op: er zijn [maximum dag- en jaarbedragen](#). De organisatie die vrijwilligers inschakelt, moet de forfaitaire kostenvergoeding registreren (de

gegevens van de vrijwilliger en de data waarop ze de kostenvergoeding ontvangen hebben). Dit kan opgevraagd worden door de fiscus.

Je kan de twee verschillende manieren niet combineren, ook niet als je op verschillende plaatsen vrijwilligerswerk doet. Let goed op dat je de maxima van de vergoedingen niet overschrijdt, anders bestaat het risico dat je belastingen moet betalen op je vergoedingen en ben je geen vrijwilliger meer. Als je geschenken ontvangt, moeten die niet meegeteld worden in de maximumbedragen van kostenvergoedingen. De geschenken moeten wel voldoen aan de [voorwaarden van geschenken](#).

Naast de kostenvergoeding en de geschenken, kan je ook kilometervergoedingen krijgen. Als de vergoeding berekend wordt op basis van de afgelegde kilometers, is dit een reële kostenvergoeding. Je moet ritten met de wagen en fiets steeds bewijzen aan de hand van kostennota's. Krijg je een forfaitaire onkostenvergoeding, dan kan je een kilometervergoeding krijgen tot maximum 2000 km per jaar (tenzij je het opdracht is als vrijwilliger om regelmatig personen te vervoeren). Voor kilometervergoedingen gelden [vaste tarieven](#).

Verzekeringen

De vrijwilligerswet bepaalt dat vzw's verzekeringsplicht hebben. Dit betekent dat elke vzw verplicht is een verzekering burgerlijke buitencontractuele aansprakelijkheid te nemen. Concreet is een vzw dan aansprakelijk als je als vrijwilliger schade aan anderen veroorzaakt (behalve in geval van lichte repetitieve fout, grove fout, opzet, telkens te bepalen door een rechterlijke uitspraak).

Feitelijke verenigingen hebben die verzekeringsplicht niet via de vrijwilligerswet. Maar de schoolpolis kan voor vrijwilligers in ouderwerkingen (vzw's en feitelijke verenigingen) bij schoolactiviteiten dekking geven voor burgerlijke aansprakelijkheid, lichamelijke ongevallen en rechtsbijstand. Lees er alles over in de [ouderblik verzekeringen](#).

Privacy

Sinds 2018 moeten organisaties die werken met vrijwilligers ook extra aandacht hebben voor de privacy van hun vrijwilligers (GDPR). Het Vlaams Steunpunt vrijwilligerswerk geeft in [10 tips de belangrijkste zaken om op te letten](#).

Het is belangrijk om niet meer gegevens bij te houden dan wat echt nodig is. Natuurlijk is het zinvol om een aantal dingen bij te houden zodat de

vrijwilligers zo goed mogelijk ondersteund kunnen worden. Maar het is bv. niet nodig een vrijwilligersregister bij te houden (zoals een personeelsregister voor betaalde medewerkers nodig is voor de sociale zekerheidswetgeving).

Informeert de vrijwilligers welke gegevens je verwerkt en waarom, hoe ze gebruikt en hoe lang ze bewaard worden. Geef de gegevens van je vrijwilligers nooit zomaar door aan derden. Als dit toch moet (bv. verzekeraar, fiscus), breng de vrijwilligers dan zeker op de hoogte. Vraag ook uitdrukkelijke toestemming om bv. nieuwsbrieven te sturen en zorg ervoor dat mensen snel geschrapt kunnen worden uit verzendlijsten als ze dat willen. Maak iemand verantwoordelijk voor het gegevensbeheer en voorzie een emailadres waar vrijwilligers terecht kunnen met vragen over hun gegevens.

Nuttige adressen

<https://vrijwilligerswerk.be/wetgeving/slim-vrijwilligen>

<https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/wetgeving/>